

Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego „Reforma WTO pod kątem dostosowania do tendencji w handlu światowym”**(opinia z inicjatywy własnej)**

(2019/C 159/03)

Sprawozdawca: **Emmanuelle BUTAUD-STUBBS**

Decyzja Zgromadzenia Plenarnego	12.7.2018
Podstawa prawna	Art. 29 ust. 2 regulaminu wewnętrznego Opinia z inicjatywy własnej
Sekcja odpowiedzialna	REX
Data przyjęcia przez sekcję	19.12.2018
Data przyjęcia na sesji plenarnej	23.1.2019
Sesja plenarna nr	540
Wynik głosowania (za/przeciw/wstrzymało się)	174/2/3

1. Wnioski i zalecenia

1.1. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny (EKES) pragnie przypomnieć swoje zaangażowanie wobec Światowej Organizacji Handlu (WTO) jako strażnika handlu międzynarodowego i tygła zasad i środków dyscyplinujących na rzecz zapewnienia sprawiedliwego handlu, liberalizacji handlu towarami i usługami oraz przejrzystości w tworzeniu polityki powiązanej z handlem.

1.2. EKES jest przekonany, że nie tylko konieczne jest jak najszybsze wprowadzenie pilnych reform, zwłaszcza odnośnie do funkcjonowania Organu Apelacyjnego Organu Rozstrzygania Sporów (ORS), lecz również że członkowie WTO powinni zaangażować się na rzecz bardziej ambitnych i systemowych zmian dotyczących norm pracy, przeciwdziałania zmianie klimatu i realizacji światowych celów zrównoważonego rozwoju w celu dostosowania zasad handlu międzynarodowego do globalnych wyzwań.

1.3. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny pragnie zachęcić Komisję Europejską (KE) do kontynuowania – przy wsparciu państw członkowskich – ambitnej polityki handlowej UE-27, która zapewni unijnym przedsiębiorstwom lepsze możliwości dostępu do rynku i będzie rozpowszechniać wartości UE w dziedzinie praw człowieka i podstawowych norm pracy, takie jak walka z dyskryminacją, równość kobiet i mężczyzn, wolności związkowe itd. poprzez kanały umów wielostronnych, plurilateralnych (w tym WTO), dwustronnych i jednostronnych (GSP, EUNB). Społeczeństwo obywatelskie UE domaga się wolnego, lecz sprawiedliwego handlu.

1.4. Po wystąpieniu z UE (29 marca 2019 r.) Zjednoczone Królestwo stanie się niezależnym członkiem WTO. Oznacza to, że UE-27 i Zjednoczone Królestwo powinny zabezpieczyć swoje dwustronne stosunki handlowe i inwestycyjne, a UE-27 powinna należycie rozważyć ważną kwestię kontyngentów taryfowych wraz ze swymi partnerami umów o wolnym handlu. EKES pragnie, aby Zjednoczone Królestwo mogło poprzeć propozycje UE dotyczące zreformowania WTO w celu modernizacji wielostronnych przepisów handlowych.

1.5. EKES popiera wniosek Komisji Europejskiej o wypracowanie praktycznego rozwiązania, by z powrotem skierować na właściwe tory sprawę Organu Apelacyjnego Organu Rozstrzygania Sporów, a także niedawne komunikaty przekazywane przez członków WTO w celu zmiany niektórych postanowień Uzgodnienia w sprawie zasad i procedur regulujących rozstrzyganie sporów.

1.6. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny jako przedstawiciel zorganizowanego społeczeństwa obywatelskiego w Europie jest bardzo zaangażowany w monitorowanie umów o wolnym handlu, wypełnianie zobowiązań podjętych przez strony w rozdziałach dotyczących zrównoważonego rozwoju oraz przestrzeganie wymogu uwzględniania celów zrównoważonego rozwoju ONZ i walki ze zmianą klimatu.

1.7. Mnożenie barier w handlu i rosnące opodatkowanie importu (aluminium, stal itp.) przez głównych graczy światowego handlu (USA, Chiny itd.) stanowi realne zagrożenie dla wzrostu handlu światowego – który i tak jest coraz wolniejszy od 2014 r. – co może zaszkodzić globalnemu wzrostowi, wysiłkom na rzecz zmniejszenia nierówności, rozwojowi najsłabszych gospodarek oraz tworzeniu wartości i miejsc pracy w globalnych łańcuchach wartości.

1.8. Mając na uwadze te zagrożenia, EKES uważa, że potrzebna jest ambitna reforma WTO. Reformę tę należy podzielić na dwie części: pierwszą, bardziej techniczną część dotyczącą najpilniejszych kwestii, wdrożoną przed końcem 2019 r., aby uniknąć blokady Organu Apelacyjnego Organu Rozstrzygania Sporów i wyjaśnić niektóre definicje; oraz drugą, bardziej systemową część, która zajęłaby więcej czasu i która dostosuje misję i funkcjonowanie WTO do głównych zmian w handlu światowym.

1.9. W pierwszej fazie należy poprzeć kilka propozycji przedstawionych przez Komisję Europejską w dokumencie koncepcyjnym sporządzonym we wrześniu 2018 r. w odpowiedzi na mandat udzielony przez państwa członkowskie na posiedzeniu Rady Europejskiej w dniach 28 i 29 czerwca.

1.10. Są to następujące propozycje: wzmocnienie roli sekretariatu, zmiana zasad dotyczących kadencji sędziów w Organie Apelacyjnym ORS, aktualizacja zasad dotyczących subsydiów, przedsiębiorstw państwowych i transferu technologii oraz zwiększone wykorzystanie otwartych plurilateralnych negocjacji.

1.11. EKES uważa również za pilne w pierwszej fazie, by WTO okazała więcej ambicji w odniesieniu do sektora rolnego, by zapewnić bezpieczną żywność dobrej jakości i bezpieczne dostawy żywności. Rola WTO polegająca na zmniejszeniu niepewności związanej z handlem międzynarodowym jest niezbędna dla przyszłości rolnictwa w każdym kraju, a także jego zdolności do zapewnienia bezpieczeństwa żywności zgodnie z wysokimi normami ochrony środowiska w odniesieniu do produkcji i dobrostanu zwierząt.

1.12. EKES uważa, że bardzo ważne jest, by zapisana w traktatach UE zasada ostrożności była także odpowiednio chroniona na szczeblu wielostronnym i by zyskała pełne uznanie prawne, w celu zapewnienia wyższego poziomu bezpieczeństwa poprzez zapobiegawcze podejmowanie decyzji w przypadku zagrożenia dla zdrowia ludzkiego lub środowiska naturalnego. Zważywszy na jej znaczenie, UE powinna uczynić z zasady ostrożności swój ofensywny interes we wszystkich prowadzonych przez siebie negocjacjach handlowych.

1.13. EKES uważa, że kolejnym priorytetem jest zapewnienie ochrony danych w handlu międzynarodowym za pomocą wielostronnych instrumentów inspirowanych standardami i zasadami wprowadzonymi w UE, a także w ramach OECD, APEC i ONZ. Istniejące narzędzie wielostronne w dziedzinie ochrony danych powinno być dalej rozwijane i należy zachęcać więcej krajów trzecich do przyłączenia się do niego. Podejście UE do przepisów horyzontalnych dotyczących transgranicznego przepływu danych oraz ochrony danych należy propagować jako wielostronny standard.

1.14. Dostosowanie tych istniejących przepisów dotyczących sektora rolnego i ochrony danych jest niezbędne w celu uwzględnienia specyfiki rynku oraz praktyk handlowych niektórych członków WTO.

1.15. Jednak na uwagę zasługują również inne aspekty bardziej ambitnych i systemowych reform, które nie zostały wspomniane na tym etapie przez Komisję Europejską.

1.16. EKES proponuje rozpoczęcie procesu refleksji nad definicją krajów rozwijających się na potrzeby postępowania WTO, która mogłaby opierać się na zestawie kryteriów obejmujących np. rynkowy udział w gospodarce światowej i wskaźniki rozwoju społecznego i którą można by dostosować do istniejących już definicji w innych organizacjach międzynarodowych.

1.17. Propozycje te, poparte przez EKES, obejmują głównie trzy obszary: standardy pracy i godną pracę, cele związane ze zmianą klimatu oraz osiągnięcie celów zrównoważonego rozwoju ONZ 2030.

1.18. Od ponad 20 lat problemem jest sposób powiązania podstawowych norm pracy i wielostronnych przepisów handlowych. EKES uważa, że wraz z przyjęciem ambitnych i kompleksowych celów zrównoważonego rozwoju ONZ nadszedł czas, by WTO – jako strażnik handlu międzynarodowego – odegrała rolę w aktywnym propagowaniu podstawowych norm pracy. Można by to osiągnąć, uznając cele zrównoważonego rozwoju i podstawowe konwencje MOP w ogólnej preambule i wykorzystując w pełni art. XX GATT zarówno w odniesieniu do zagadnień związanych z ochroną środowiska (art. XX lit. g)), jak i kwestii społecznych (art. XX lit. e)).

1.19. Jednak poza możliwymi kierunkami aktualizacji obecnych zasad i nakreśleniem nowych zasad dostosowanych do handlu XXI wieku, tak naprawdę trzeba zwiększyć elastyczność i przejrzystość złożonej struktury WTO opartej na jednomyślności, aby zwiększyć skuteczność tej organizacji.

1.20. Dlatego EKES zwraca się do Komisji Europejskiej, by wraz z jej głównymi partnerami zapoczątkowała rozważania nad możliwymi zmianami w procedurach decyzyjnych WTO, przejrzystości jej prac i zaangażowaniu społeczeństwa obywatelskiego.

2. Kluczowy gracz w handlu międzynarodowym

2.1. WTO jest kamieniem węgielnym multilateralizmu w handlu, który przyniósł wiele korzystnych zmian: proces liberalizacji handlu światowego, większą przejrzystość w zakresie środków polityki handlowej poprzez wzajemną ocenę, orzecznictwo Organu Rozstrzygania Sporów (ORS), który umożliwia każdemu państwu należącemu do WTO dochodzenie praw w odniesieniu do innego członka w przypadku naruszenia zasad WTO, a także – wprowadzie powolne i trudne – opracowywanie zasad i środków dyscyplinujących regulujących rozwój handlu międzynarodowego (ułatwianie handlu, zwalczanie subsydiowania w sektorze rybołówstwa itp.).

2.2. EKES uznaje za sukces fakt, że WTO z zadowoleniem przyjęła rosnącą liczbę członków, przekonała geopolitycznych „gigantów” (Chiny i Rosję) do zasad multilateralizmu i ułatwiła integrację słabszych gospodarek ze światowym handlem (Liberia, Kambodża itp.).

2.3. Od momentu swojego powstania w styczniu 1995 r. WTO odegrała potrójną rolę strażnika zasad handlu, czynnika umiędzynarodowienia gospodarek krajów rozwijających się i moderatora w tworzeniu globalnych łańcuchów wartości.

2.4. Jej prace prowadzone były głównie w ramach następujących trzech filarów:

2.4.1. *Opracowanie zbioru zasad i środków dyscyplinujących dla handlu międzynarodowego*

2.4.1.1. Obecnie zasady te obejmują trzy główne obszary: Układ ogólny w sprawie taryf celnych i handlu, Układ ogólny w sprawie handlu usługami oraz Porozumienie w sprawie handlowych aspektów praw własności intelektualnej. Te trzy filary zostały uzupełnione o system rozstrzygania sporów i zasadę przejrzystości opartą na badaniu polityk handlowych państw członkowskich. Ten cały zestaw zasad, który jest egzekwowany przez Organ Rozstrzygania Sporów, zapewnia międzynarodowym podmiotom gospodarczym pewność prawa i przewidywalność, co jest niezbędne dla długoterminowych inwestycji.

2.4.2. *Organ Rozstrzygania Sporów*

2.4.2.1. Jest to jeden z głównych postępów osiągniętych przez WTO w następstwie GATT. Nadano formalny charakter harmonogramom i zasadom proceduralnym mającym zastosowanie do rozstrzygania sporów między państwami członkowskimi i określono ściśle terminy, co doprowadziło do wniesienia od 1995 r. ponad 500 spraw spornych do Organu Rozstrzygania Sporów i do wydania ponad 350 orzeczeń.

2.4.2.2. ORS wydał szereg ważnych orzeczeń, mimo iż mogą istnieć pewne zastrzeżenia co do ich egzekwowania: subsydia dla lotnictwa (UE/USA), przedsiębiorstwa handlu zagranicznego (UE/USA), subsydia na uprawę bawełny (Brazylia/USA) itp. Wskaźnik odwołań wzrósł ostatnio wraz z rozpowszechnianiem się środków polityki handlowej wprowadzających dodatkowe lub protekcjonistyczne opłaty celne (USA/Chiny), wymuszonych transferów technologii i przypadków nieprzestrzegania praw własności intelektualnej.

2.4.3. *Rundy liberalizacji handlu*

2.4.3.1. Runda Urugwajska (1986–1994) jest ostatnią rundą wielostronnych negocjacji, które doprowadziły do ambitnego programu obniżenia ceł na towary przemysłowe, zniesienia środków pozataryfowych, w tym kontyngentów na wyroby włókiennicze i odzieżowe, a także do wzmocnienia zasad i ustanowienia nowych zasad proceduralnych w zakresie rozstrzygania sporów.

3. **Obecne niedociągnięcia WTO**

3.1. ***Utrzymujący się kryzys w Organie Apelacyjnym Organu Rozstrzygania Sporów***

3.1.1. Organ Apelacyjny, który jest kamieniem węgielnym funkcji sędziowskiej WTO, jest obecnie zagrożony całkowitym zablokowaniem: jeśli Stany Zjednoczone będą nadal odmawiać wyznaczenia nowego sędziego, mniej niż trzech stałych sędziów będzie zdolnych do służby w tym organie w grudniu 2019 r. Ponieważ wymagane jest minimum trzech sędziów, takie zablokowanie uniemożliwiłoby Organowi Apelacyjnemu podejmowanie decyzji i to w czasie, gdy liczba sporów rośnie wraz z rosnącą presją z powodu protekcjonizmu.

3.1.2. Biuro Przedstawiciela USA ds. handlu zgłosiło szereg krytycznych uwag dotyczących obecnego funkcjonowania Organu Rozstrzygania Sporów: działanie poza podstawową rolę, aby pomóc członkom WTO w rozstrzyganiu sporów handlowych, lekceważenie terminu 90 dni, opinie wydawane w sprawach niezwiązanych z przedmiotem sporu oraz konieczność znalezienia nowej równowagi między prawami i obowiązkami Organu Apelacyjnego.

3.1.3. Jest to paradoksalne, biorąc pod uwagę fakt, że Stany Zjednoczone należą do niewielkiej grupy członków, którzy w największym stopniu korzystają z Organu Rozstrzygania Sporów – obok UE, Kanady, Brazylii i Indii.

3.2. ***Niezdolność do wprowadzenia nowych wielostronnych zasad lub umów***

3.2.1. EKES odnotowuje, że WTO poniosła kilka porażek takich jak zablokowanie rundy dauhańskiej zainicjowanej w 2001 r., brak działań w obliczu nieuczciwych praktyk wdrożonych w kilku państwach członkowskich i nieprzyjęcie deklaracji ministerialnej na konferencji ministerialnej w Buenos Aires w grudniu 2017 r., chociaż poczyniono pewne postępy, zwłaszcza poprzez wprowadzenie w życie w 2013 r. umowy o ułatwieniach w handlu. Skłoniło to kilku partnerów handlowych (UE, USA, Japonię, Kanadę, Chiny itd.) oraz organizacje pozarządowe do zaproponowania znaczących reform zarówno w zakresie kompetencji WTO, jak i metod pracy.

3.2.2. Niepowodzenia te faktycznie odzwierciedlają trudności WTO w dostosowywaniu jej zasad działania do nowej sytuacji w handlu międzynarodowym: rosnąca liczba środków protekcjonistycznych, złożoność światowej areny handlu, naciski opinii publicznej na twórców polityki handlowej ze względu na społeczne i środowiskowe skutki handlu, istniejący opór wobec niektórych niekorzystnych skutków globalizacji, zbyt wolne i geograficznie ograniczone otwarcie zamówień publicznych, a także pojawienie się nadmiernych zdolności produkcyjnych w niektórych sektorach przemysłu z powodu masowych subsydiów.

3.2.3. Istnieją trudności z pełnym włączeniem niektórych członków WTO do wielostronnego, opartego na zasadach systemu handlu: biorąc pod uwagę rozmiar ich gospodarki, rolę państwa i różnych organów publicznych w podejmowaniu decyzji biznesowych, faktem jest, że w ciągu ostatnich 15 lat kilku członków WTO (Stany Zjednoczone, Unia Europejska, Japonia, Kanada itd.) wniosło wiele skarg i odwołań do Organu Rozstrzygania Sporów w sprawie naruszenia praw własności intelektualnej, wymuszonego transferu technologii, ograniczonego dostępu do inwestycji dla zagranicznych przedsiębiorstw w niektórych sektorach, kontroli wywozu, masowych subsydiów publicznych w niektórych sektorach przemysłu itd.

3.3. **Ogólny brak równowagi w zakresie praw i obowiązków między krajami rozwiniętymi a dużymi gospodarkami wschodzącymi**

3.3.1. Od czasu swojego powstania WTO stale przyjmowała nowych członków – w sumie 36 – zarówno kraje kluczowe, które obecnie są członkami „klasy wielostronnej”, jak i niestabilne kraje rozwijające się, które chcą włączyć się w handel międzynarodowy.

3.3.2. Należy zauważyć, że w WTO nie ma definicji krajów rozwiniętych i rozwijających się, z wyjątkiem krajów najsłabiej rozwiniętych określonych jako takie przez ONZ: każdy kraj, który pomyślnie ukończy proces akcesyjny, deklaruje kategorię, do której należy, i to można zakwestionować. Sytuacja ta, oparta na własnej deklaracji, jest problematyczna, ponieważ wiele dużych gospodarek wschodzących, które zadeklarowały się jako „kraje rozwijające się”, otrzymuje na tej podstawie zwolnienia, chociaż ich wyniki gospodarcze i pomyślna integracja w handlu międzynarodowym sugerują, że powinny one raczej zostać włączone do kategorii „krajów uprzemysłowionych”. EKES proponuje zatem rozpoczęcie procesu refleksji nad definicją krajów rozwijających się na potrzeby postępowania WTO, która mogłaby opierać się na takich kryteriach jak rynkowy udział w gospodarce światowej i – zgodnie z sugestią Parlamentu Europejskiego – wskaźniki rozwoju społecznego ⁽¹⁾, oraz zostać dostosowana do istniejących już definicji w innych organizacjach międzynarodowych.

3.3.3. Jak wskazała Komisja Europejska w swoim komunikacie z 2015 r. ⁽²⁾: „Istotna zmiana względnej siły gospodarczej głównych partnerów handlowych nie została jeszcze w pełni odzwierciedlona w systemie WTO. W rezultacie istnieje rosnąca dysproporcja między wkładem dużych krajów o gospodarkach wschodzących do wielostronnego systemu handlowego a korzyściami, jakie z niego osiągają” (s. 28).

3.3.4. Jednak w latach 2005–2015, pomimo korzystania z ogólnych preferencji taryfowych ze strony krajów uprzemysłowionych, kraje najsłabiej rozwinięte nie dokonały dużego postępu w handlu międzynarodowym: ich udział wzrósł z 0,8 % do 1 % ⁽³⁾. EKES zauważa, że ta stagnacja pokazuje, iż te najsłabiej rozwinięte kraje powinny uzyskać taki sam dostęp do rynku bezkontyngentowego i bezcłowego nie tylko od krajów uprzemysłowionych, lecz także od dużych wschodzących gospodarek.

4. **Aspekty pilnej reformy mającej na celu przezwycięzenie obecnego kryzysu**

4.1. **Znalezienie szybkiego rozwiązania, aby zawrócić Organ Rozstrzygania Sporów na właściwe tory**

4.1.1. EKES podtrzymuje propozycje Komisji Europejskiej i Parlamentu Europejskiego, które zezwoliłyby na przedłużenie mandatu sędziów obecnie sprawujących urząd ponad trzy lata, aby w przyszłości zapewnić rekrutację pełnoetatowych niezależnych sędziów zawodowych i zwiększyć liczbę sędziów zasiadających w Organie Apelacyjnym z siedmiu do dziewięciu.

4.1.2. W kontekście posiedzenia Rady Generalnej WTO w dniach 12–13 grudnia 2018 r. EKES popiera dwa komunikaty rozprawdane przez kilku członków WTO, w których zaproponowano poprawki do niektórych przepisów dotyczących Uzgodnienia w sprawie zasad i procedur regulujących rozstrzygnięcie sporów: możliwy wyjątek od 90-dniowego okresu, wykluczenie konkretnych środków prawa krajowego przez stronę, zwiększenie z siedmiu do dziewięciu liczby członków Organu Apelacyjnego i przedłużenie ich kadencji.

4.2. **Częstsze korzystanie z otwartych negocjacji plurilateralnych**

4.2.1. Zawarto wiele porozumień dwustronnych i regionalnych ⁽⁴⁾ (zob. załącznik 2), co jest bezpośrednim wynikiem braku dynamiki wielostronnej od 2001 r. EKES zaleca, by porozumienia plurilateralne były zawierane w ramach WTO i by w każdym przypadku były bardziej otwarte i przejrzyste. W porównaniu z negocjacjami wielostronnymi, negocjacje plurilateralne oferują wiele zalet:

— opierają się na masie krytycznej krajów gotowych do działania,

— wymagają krótszych negocjacji,

⁽¹⁾ Rezolucja Parlamentu Europejskiego „WTO: the way forward”, punkt 9, 29 listopada 2018 r. (2018/2084 (INI)).

⁽²⁾ „Handel z korzyścią dla wszystkich: W kierunku bardziej odpowiedzialnej polityki handlowej i inwestycyjnej”.

⁽³⁾ Udział krajów najsłabiej rozwiniętych w światowym handlu (źródło: World Trade Statistical Review 2016, WTO, s. 59).

⁽⁴⁾ Umowy regionalne zgłoszone do WTO (źródło: www.wto.org).

- nie ma ryzyka nadużycia zasady jednomyślności, ponieważ jeden kraj lub grupa mniej istotnych krajów nie może zablokować porozumienia,
- ich zakres jest często ograniczony, co oznacza, że mogą one skoncentrować wpływ zobowiązań partnerów i promować inwestycje, handel i tworzenie miejsc pracy.

4.2.2. Rozwiązanie to było już stosowane i przyniosło pozytywne wyniki, chociaż należy je dalej badać (ITA I i II, Porozumienie w sprawie zamówień publicznych).

4.2.3. Otwarte, inkluzywne i przejrzyste porozumienia plurilateralne mogłyby być wykorzystywane w bardziej systematyczny sposób, a jednocześnie należy uwzględnić mechanizmy włączające krajom niebędącym sygnatariuszami czerpanie korzyści z porozumienia pod pewnymi warunkami dotyczącymi zobowiązań i realizacji.

4.2.4. Obecnie prowadzone są negocjacje dotyczące szeregu zagadnień, takich jak handel elektroniczny, ułatwianie inwestycji, mikroprzedsiębiorstwa oraz małe i średnie przedsiębiorstwa (MMŚP), liberalizacja handlu towarami i usługami związanymi ze środowiskiem oraz handel usługami. Mają one na celu zawarcie otwartych porozumień plurilateralnych.

4.2.5. Członkowie WTO podjęli istotne kroki w celu uwzględnienia perspektywy MMŚP jako kluczowego elementu dyskusji, np. za pomocą wspólnej otwartej inicjatywy wspierania MMŚP, która została zapoczątkowana w Buenos Aires w 2017 r. Nacisk położono na finansowanie handlu, a wielostronne banki rozwoju odpowiedziały w formie swych programów ułatwiających finansowanie handlu. Usprawniając, upraszczając i ujednocając procedury celne, umowa o ułatwieniach w handlu pomoże obniżyć koszty handlu i zmniejszyć obciążenia administracyjne dla MMŚP. EKES proponuje kompleksowe, inkluzywne, spójne i skuteczne podejście wielostronne uwzględniające potrzeby rozmaitych podgrup i interesów MŚP.

4.3. **Zaktualizowanie niektórych istniejących zasad**

4.3.1. *Porozumienie w sprawie subsydiów oraz środków wyrównawczych*

4.3.1.1. Biorąc pod uwagę ogromne programy bezpośrednich i pośrednich subsydiów dla przemysłu w niektórych państwach członkowskich WTO (np. „Made in China 2025”), EKES popiera propozycje Komisji Europejskiej przedstawione w dokumencie koncepcyjnym z września 2018 r. i omawiane obecnie ze Stanami Zjednoczonymi, Japonią i Kanadą dotyczące wprowadzenia domniemania, że wszystkie niezgłoszone subsydia zakłócają rynek, usprawnienia procedury zgłaszania i dodania nowych kategorii subsydiów, takich jak wsparcie przyznawane niewypłacalnym lub niedomagającym przedsiębiorstwom bez wiarygodnego planu restrukturyzacji. Więcej uwagi należy również poświęcić kwestii systemu podwójnych cen, który pewne państwa członkowskie WTO, np. Rosja, wykorzystują w celu uzyskania przewagi konkurencyjnej, zwłaszcza w sektorach energochłonnych.

4.3.1.2. Należy wprowadzić bardziej solidny system monitorowania zgłoszeń, w tym sankcje, z uwagi na zmniejszającą się liczbę państw członkowskich WTO deklarujących swoje subsydia: odsetek ten spadł z 50 % w 1995 r. (128 państw członkowskich) do 38 % obecnie (164 państwa członkowskie) ⁽⁵⁾.

4.3.2. *Wymuszone transfery technologii*

4.3.2.1. EKES popiera propozycje przedstawione przez Komisję Europejską, która chce ustanowić nowe mechanizmy w celu kontroli różnorodnych form wymuszonych transferów technologii (ograniczenia w zakresie wspólnych przedsięwzięć, ograniczenia w finansowaniu kapitałowym przez zagraniczne firmy, przyznawanie licencji na podstawie niejasnych kryteriów, udzielanie licencji z ograniczeniami) oraz skuteczniejszego zabezpieczenia tajemnic handlowych. Te nowe mechanizmy powinny odnosić się jedynie do wymuszonych transferów technologii, a nie do transferów technologii w ujęciu ogólnym, które mają pozytywne skutki w krajach rozwijających się.

4.3.3. *Przedsiębiorstwa państwowe*

4.3.3.1. Definicja i przepisy dotyczące przedsiębiorstw państwowych wymagają aktualizacji i wyjaśnienia, aby objąć nimi całą gamę przedsiębiorstw związanych bezpośrednio lub pośrednio z państwem lub organami publicznymi.

⁽⁵⁾ „Improving disciplines on subsidies notification”, TN/RL/GEN/188, WTO, 2017.

4.3.4. *Omawianie nowych zasad w zakresie specjalnego i różnicowanego traktowania (SDT)*

4.3.4.1. W swoim dokumencie koncepcyjnym z września 2018 r. Komisja Europejska przedstawiła szereg interesujących i popieranych przez Komitet opcji (zniesienie preferencji i klauzula *opt-out*, obiektywne kryteria przyznawania SDT krajom rozwijającym się, rozpatrywanie indywidualnych przypadków wniosków o nowe instrumenty elastyczności w ramach SDT).

4.3.5. *Inwestycje*

4.3.5.1. Podczas konferencji ministerialnej w Buenos Aires 45 członków WTO podpisało wspólną deklarację w sprawie ułatwień inwestycyjnych dla handlu, wzywając do zainicjowania dyskusji na temat ustanowienia wielostronnych ram zapewniających przejrzystość i przewidywalność. EKES odnotowuje, że chociaż inwestycje zagraniczne są przydatne, to mogą także nieść pewne ryzyko; pragnie przywołać tu swoją opinię, w której zaleca podjęcie określonych środków w celu przeciwdziałania potencjalnym niekorzystnym skutkom ⁽⁶⁾.

4.3.5.2. Większa przejrzystość jest potrzebna w bezpośrednich inwestycjach zagranicznych (BIZ), ponieważ niektóre ogromne przepływy w kierunku krajów rozwijających się wydają się nieprzejrzyste. W związku z utworzeniem wielostronnego trybunału rozstrzygania sporów inwestycyjnych EKES pragnie odesłać do swej opinii podkreślającej szereg zasadniczych kwestii, które należy wziąć pod uwagę ⁽⁷⁾.

4.3.6. *Zamówienia publiczne*

4.3.6.1. Potrzebne jest poczynienie postępów w trzech obszarach:

- przejrzystość: kary nakładane w przypadku, gdy nie zostaną spełnione obowiązkowe wymogi w zakresie sprawozdawczości,
- zakres stosowania: zwiększenie liczby krajów, które podpisały Porozumienie w sprawie zamówień publicznych, i procedury zamówień publicznych objęte tym porozumieniem. Priorytetem jest zachęcanie do podpisania porozumienia takich państw jak Chiny, Rosja i Indie; ich zobowiązania muszą obejmować szczebel krajowy i prowincjonalny, a także przedsiębiorstwa powiązane z państwem,
- utrzymanie zdolności podmiotów zamawiających do stosowania w przetargach dotyczących zamówień publicznych ⁽⁸⁾ kryteriów środowiskowych, społecznych i kryteriów związanych z pracą, takich jak obowiązek przestrzegania układów zbiorowych.

4.3.7. *Handel elektroniczny*

4.3.7.1. Podczas konferencji ministerialnej WTO w Buenos Aires w grudniu 2017 r. 71 państw członkowskich reprezentujących 77 % handlu elektronicznego poparło koncepcję plurilateralnej inicjatywy mającej na celu ustabilizowanie ram regulacyjnych oraz zmobilizowanie umiejętności i wiedzy fachowej w najsłabszych gospodarkach. Grupa wysokiego szczebla ds. handlu elektronicznego w 2030 r. przedstawiła następnie swój raport na forum publicznym WTO w dniu 4 października 2018 r.

4.3.7.2. Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny uważa, że załącznik w sprawie telekomunikacji do GATS i dokument referencyjny należy wykorzystać jako punkt wyjścia do ustanowienia zestawu jednolitych i ambitnych przepisów dotyczących handlu elektronicznego i dostosowanych do wielu przyszłych wyzwań. Obejmują one egzekwowanie zasady niedyskryminacji operatorów krajowych i zagranicznych poprzez znoszenie barier w rozwoju przepływów transgranicznych, takich jak wymóg korzystania z lokalnego serwera – należy tu jednak uwzględnić istotną potrzebę wprowadzenia wyjątku związanego z interesem ogólnym (bezpieczeństwo, porządek publiczny itp.) – jak również zagwarantowanie dostępu do platformy handlu elektronicznego na takich samych warunkach dla krajowych i zagranicznych przedsiębiorstw; zagwarantowanie integralności danych; zagwarantowanie operatorom pewności prawa w odniesieniu do ich inwestycji; oraz promowanie inwestycji w infrastrukturę telekomunikacyjną w celu zwalczania przepaści cyfrowej.

⁽⁶⁾ Zob. opinia EKES-u „Wniosek dotyczący rozporządzenia Parlamentu Europejskiego i Rady ustanawiającego ramy monitorowania bezpośrednich inwestycji zagranicznych w Unii Europejskiej” [COM(2017) 487 final – 2017/0224 (COD)], sprawozdawca: Christian Bäuml, współsprawozdawca: Gintaras MORKIS (Dz.U. C 262 z 25.7.2018, s. 94).

⁽⁷⁾ Opinia EKES-u „Konwencja ustanawiająca wielostronny trybunał rozstrzygania sporów inwestycyjnych”, sprawozdawca: Philippe de Buck, współsprawozdawca: Tanja Buzek (Dz.U. C 110 z 22.3.2019, s. 145).

⁽⁸⁾ Wspólny instrument interpretacyjny dotyczący kompleksowej umowy gospodarczo-handlowej (CETA) między Kanadą a Unią Europejską i jej państwami członkowskimi, ()

4.3.7.3. Jednakże Europejski Komitet Ekonomiczno-Społeczny wskazuje, że wszelkie inicjatywy w zakresie handlu elektronicznego muszą być w pełni zgodne z poniższym zaleceniem w sprawie ochrony danych w handlu międzynarodowym i z postanowieniami horyzontalnymi dotyczącymi transgranicznych przepływów danych (ujętych w umowach handlowych i inwestycyjnych UE).

4.4. **Ochrona danych w handlu międzynarodowym**

4.4.1. EKES uważa, że ze względu na szybki postęp technologiczny i ciągłą rozbudowę infrastruktury ICT istnieje potrzeba ścisłego nadzoru i monitorowania ze strony państwa. Mimo iż decyzje w sprawie odpowiedniej ochrony danych osobowych są oceniane co cztery lata (zob. art. 45 ust. 3 ⁽⁹⁾ (ogólnego rozporządzenia o ochronie danych)), EKES zaleca, by Komisja, organy ochrony danych oraz organy rządowe państw trzecich były ze sobą w stałym kontakcie w celu identyfikowania nowych wyzwań w tym bardzo dynamicznym środowisku technologicznym i gospodarczym ⁽¹⁰⁾.

4.4.2. EKES jest zdania, że priorytetem Komisji Europejskiej powinno być promowanie standardów ochrony danych za pośrednictwem instrumentów wielostronnych. Zobowiązanie to powinno być wsparte odpowiednimi środkami, aby zapewnić *a priori* rzeczywistą ochronę praw człowieka oraz dysponować *a posteriori* skutecznym środkiem ochrony prawnej w przypadku szkód ⁽¹¹⁾. Konwencja Rady Europy nr 108 z 1981 r. wraz z protokołem dodatkowym do niej z 1999 r. jest jedynym wiążącym narzędziem wielostronnym w dziedzinie ochrony danych. Należy je jeszcze bardziej rozwinąć i zachęcić więcej krajów trzecich do przyłączenia się do niego.

4.4.3. Istnieje potrzeba zintensyfikowania wielostronnych wysiłków w ramach OECD (Organizacji Współpracy Gospodarczej i Rozwoju), G20 i Współpracy Gospodarczej Azji i Pacyfiku (APEC), z myślą o stworzeniu prawdziwie globalnego wielostronnego systemu ochrony danych. Współpraca ze specjalnym sprawozdawcą ONZ ds. prawa do prywatności powinna mieć solidny i funkcjonalny charakter.

4.4.4. EKES ma nadzieję, że Komisja, Rada, rządy krajowe i parlamenty państw członkowskich oraz rząd i Kongres USA z zadowoleniem przyjmą propozycje przedstawione w rezolucji Parlamentu Europejskiego z 6 kwietnia 2017 r. w sprawie adekwatności ochrony zapewnianej przez Tarczę Prywatności UE–USA. Parlament Europejski wyraził w rezolucji poważne obawy i wielokrotnie wskazał, że zawarte porozumienie oraz obowiązujące w USA ramy prawne w praktyce nie chronią praw obywateli UE ⁽¹²⁾.

4.4.5. EKES domaga się, by wszelkie przyszłe inicjatywy wielostronne dotyczące przepływu danych były w pełni zgodne z postanowieniami horyzontalnymi odnoszącymi się do transgranicznego przepływu danych i ochrony danych w umowach handlowych i inwestycyjnych UE, a zwłaszcza z art. B ust. 210 ⁽¹³⁾.

4.5. **Rolnictwo w negocjacjach handlowych**

4.5.1. Przy łącznym imporcie i eksporcie w wysokości 242 mld euro w 2015 r. UE jest światowym liderem w handlu produktami rolno-spożywczymi, co niesie korzyści dla producentów i konsumentów w UE i poza nią ⁽¹⁴⁾. EKES uważa, że należy uwzględnić skutki ostatnich umów handlowych Unii dla rolnictwa w całej UE, a także rozwój handlu na świecie ⁽¹⁵⁾. Rola WTO w zmniejszeniu niepewności związanej z handlem międzynarodowym będzie miała kluczowe znaczenie dla przyszłości rolnictwa.

4.5.2. Silny i rentowny sektor rolnictwa w każdym państwie należącym do WTO jest niezbędny do utrzymania lub zwiększenia stabilnych, pewnych i bezpiecznych dostaw żywności. Handel oczywiście pomaga niwelować brak równowagi popytu i podaży, sprzyja efektywnemu wykorzystaniu zasobów oraz zwiększa możliwości rynkowe i wzrost gospodarczy, generując tym samym miejsca pracy, dochody i dobrobyt na obszarach wiejskich ⁽¹⁶⁾.

⁽⁹⁾ Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) 2016/679 z dnia 27 kwietnia 2016 r. w sprawie ochrony osób fizycznych w związku z przetwarzaniem danych osobowych i w sprawie swobodnego przepływu takich danych oraz uchylenia dyrektywy 95/46/WE (ogólne rozporządzenie o ochronie danych) (Dz.U. L 119 z 4.5.2016, s. 1).

⁽¹⁰⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wymiany i ochrony danych osobowych w zglobalizowanym świecie, sprawozdawca: Christian Pirvulescu (Dz.U. C 81 z 2.3.2018, s. 209).

⁽¹¹⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wymiany i ochrony danych osobowych w zglobalizowanym świecie, sprawozdawca: Christian Pirvulescu (Dz.U. C 81 z 2.3.2018, s. 209).

⁽¹²⁾ Opinia Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecznego w sprawie wymiany i ochrony danych osobowych w zglobalizowanym świecie, sprawozdawca: Christian Pirvulescu (Dz.U. C 81 z 2.3.2018, s. 209).

⁽¹³⁾ „Każda ze stron może przyjąć i utrzymać środki ochronne, które uzna za stosowne do zapewnienia ochrony danych osobowych i prywatności, w tym poprzez przyjęcie i zastosowanie przepisów dotyczących transgranicznego przekazywania danych osobowych. Żaden element niniejszej umowy nie wpływa na ochronę danych osobowych i prywatności, które gwarantują odpowiednie porozumienia ochronne stron.” http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2018/may/tradoc_156884.pdf.

⁽¹⁴⁾ <https://ec.europa.eu/agriculture/sites/agriculture/files/trade-analysis/statistics/graphs/eu-agrifood-trade.pdf>.

⁽¹⁵⁾ Opinia EKES-u w sprawie roli rolnictwa w wielostronnych, dwustronnych i regionalnych negocjacjach handlowych w świetle posiedzenia ministerialnego WTO w Nairobi, sprawozdawca: Jonathan Peel (Dz.U. C 173 z 31.5.2017, s. 20).

⁽¹⁶⁾ Opinia EKES-u w sprawie roli rolnictwa w wielostronnych, dwustronnych i regionalnych negocjacjach handlowych w świetle posiedzenia ministerialnego WTO w Nairobi, sprawozdawca: Jonathan Peel (Dz.U. C 173 z 31.5.2017, s. 20).

4.5.3. Porozumienie SPS w ramach WTO z 1995 r. obejmuje stosowanie uregulowań dotyczących bezpieczeństwa żywności, zdrowia zwierząt i zdrowia roślin. Artykuł 5 ust. 7 porozumienia obejmuje zasadę ostrożności, która jest obecnie zapisana w Traktacie z Lizbony. Każda próba zmiany obecnego stanu rzeczy na szczeblu innym niż wielostronny miałyby głębokie skutki dla światowego systemu handlu i dla przyszłej wiarygodności samego porozumienia SPS ⁽¹⁷⁾. Jednakże EKES dostrzega fundamentalne znaczenie zasady ostrożności zapisanej w Traktatach UE i wzywa do jej odpowiedniej ochrony i pełnego prawnego uznania na szczeblu wielostronnym; apeluje również o rygorystyczne normy bezpieczeństwa żywności, a także o rygorystyczne normy dotyczące dobrostanu zwierząt i ochrony środowiska w produkcji rolnej. EKES odnotowuje z niepokojem, że w dwóch sporach toczonych na forum WTO, UE nie zdołała w ramach obecnych przepisów obronić stosowanych przez siebie środków ostrożności. Zważywszy na jej znaczenie, UE powinna uczynić z zasady ostrożności swój ofensywny interes we wszystkich prowadzonych przez siebie negocjacjach handlowych.

4.5.4. Jak okazało się w Nairobi, gdzie wbrew oczekiwaniom udało się uzgodnić istotną deklarację ministerialną, UE jest na dobrej pozycji, by odgrywać wiodącą rolę w przyszłych negocjacjach dotyczących handlu produktami rolnymi. Wynika to z dostrzeżonej przywódczej roli UE w promowaniu zarówno zrównowagości, jak i rozwoju (taką rolę UE odegrała w Nairobi). Ponadto w wyniku wcześniejszych reform WPR UE nie jest już postrzegana jako podmiot przyjmujący zasadniczo postawę defensywną ⁽¹⁸⁾. W każdym razie kraje najsłabiej rozwinięte i ich szczególnie podatne sektory rolnictwa trzeba chronić za pomocą wszystkich dostępnych instrumentów, takich jak na przykład mechanizmy monitorowania specjalnego i zróżnicowanego traktowania oraz specjalne mechanizmy zabezpieczające.

4.5.5. W tym zakresie EKES uważa, że konieczne jest zapewnienie większej spójności między WPR a międzynarodową polityką handlową realizowaną przez UE.

4.6. **Usługi**

4.6.1. Podczas konferencji ministerialnej w Buenos Aires 34 członków WTO wezwało do zintensyfikowania prac nad przepisami krajowymi (licencje, kwalifikacje zawodowe, procedury itp.), mając na uwadze stworzenie jasnych, przejrzystych ram wielostronnych ze względu na zastój negocjacji dotyczących wielostronnego porozumienia w sprawie usług (TiSA). Społeczeństwo obywatelskie i związki zawodowe wyraziły szereg zastrzeżeń co do skuteczności wdrożenia środków zabezpieczających w usługach publicznych.

4.6.2. Dążenie do stworzenia takich wielostronnych ram ma podstawowe znaczenie, biorąc pod uwagę, że łączny import i eksport o wartości 1809 mld EUR w 2017 r. czyni z UE zdecydowanie największego dostawcy usług, co przynosi korzyści producentom i konsumentom w UE i poza nią ⁽¹⁹⁾. Sektor usług przyczynia się do ponad 75 % PKB w krajach rozwiniętych i 50 % w krajach rozwijających się i stanowi podstawę globalnych łańcuchów wartości.

4.7. **Wpływ brexitu**

4.7.1. Od końca marca 2019 r. Zjednoczone Królestwo będzie odrębnym członkiem WTO. EKES ma nadzieję, że w tej roli kraj ten będzie wspierać ambitne i przyszłościowe reformy, o które apeluje UE. Niedawne zobowiązanie do przystąpienia do Porozumienia w sprawie zamówień rządowych jest bardzo pozytywnym posunięciem.

4.7.2. Zadaniem UE-27 będzie przekształcenie dostępu do rynku, jaki UE oferuje partnerom handlowym szczególnie w sektorze rolnictwa, za pomocą sprawiedliwej i wyważonej redystrybucji kwot między państwami członkowskimi.

5. **Zainicjowanie dyskusji na temat ważnej, lecz systemowej reformy WTO**

5.1. **Opracowanie nowego systemu zarządzania dla nowego świata**

5.1.1. Ustanowiona w 1994 r. wewnętrzna organizacja WTO wymaga przeglądu, tak aby mogła dostosować się do głównych zmian:

⁽¹⁷⁾ Opinia EKES-u w sprawie roli rolnictwa w wielostronnych, dwustronnych i regionalnych negocjacjach handlowych w świetle posiedzenia ministerialnego WTO w Nairobi, sprawozdawca: Jonathan Peel (Dz.U. C 173 z 31.5.2017, s. 20).

⁽¹⁸⁾ Opinia EKES-u w sprawie roli rolnictwa w wielostronnych, dwustronnych i regionalnych negocjacjach handlowych w świetle posiedzenia ministerialnego WTO w Nairobi, sprawozdawca: Jonathan Peel (Dz.U. C 173 z 31.5.2017, s. 20).

⁽¹⁹⁾ https://www.wto.org/english/res_e/statis_e/wts2018_e/wts2018_e.pdf.

- szybki wzrost liczby członków, który – jeśli nie zostanie zmieniona zasada konsensusu – zablokuje proces decyzyjny,
- duże zmiany w strukturze handlu międzynarodowego,
- przyjęcie ambitnych celów w zakresie zrównoważonego rozwoju (cele zrównoważonego rozwoju ONZ) i walki ze zmianą klimatu (porozumienie paryskie),
- doświadczenia UE związane z uwzględnieniem rozdziałów dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju we wszystkich niedawnych umowach o wolnym handlu.

5.1.2. *Opracowanie kreatywnego rozwiązania, aby położyć kres systematycznej potrzebie jednomyślności*

5.1.2.1. Proces decyzyjny WTO, odziedziczony po GATT, jest *de facto* oparty na konsensusie, czyli jednomyślności 164 członków. Do przyjęcia decyzji Rady Generalnej i deklaracji ministerialnych wymagana jest „pozytywna” jednomyślność. W przypadku rozstrzygnięcia sporów wymagana jest „negatywna” jednomyślność, aby odrzucić raport końcowy wydany przez panel. Zasada ta oczywiście umożliwia państwu działającemu samodzielnie lub, w większości przypadków, koalicji państw członkowskich utworzonych wokół wspólnych celów (G3, G20), zawetowanie zakończenia negocjacji.

5.1.2.2. Większość organizacji międzynarodowych przyjęła mechanizmy podejmowania decyzji, które umożliwiają debatę i zapobiegają blokowaniu spraw, takie jak ważenie głosów na podstawie obiektywnych kryteriów (MFW) czy też wprowadzenie głosowania większością kwalifikowaną (Unia Europejska). EKES proponuje, by rozpocząć okres refleksji nad ewentualnymi nowymi zasadami dotyczącymi podejmowania decyzji większością kwalifikowaną w oparciu o podwójne kryterium rynkowego udziału w światowej gospodarce oraz złożonego wskaźnika rozwoju.

5.1.2.3. EKES sugeruje, że należy ograniczyć liczbę spraw, które wymagają jednomyślności, i unikać jej stosowania również do normalnej działalności WTO. Takie normalne działania obejmują uzgadnianie porządku obrad posiedzeń komitetu, wnioski o omówienie kwestii związanych z polityką handlową lub propozycje zaproszenia niezależnych ekspertów w celu uzyskania informacji na temat, który ma bezpośrednie znaczenie dla wdrażania porozumienia WTO ⁽²⁰⁾.

5.1.3. *Usprawnienie organizacji w celu zwiększenia efektywności*

5.1.3.1. WTO ma złożoną strukturę organizacyjną ⁽²¹⁾. Jej nadrzędna struktura obejmuje Radę Generalną składającą się z przedstawicieli państw członkowskich, której zadaniem jest zatwierdzanie stanowisk trzech wyspecjalizowanych organów: Rady ds. Handlu Towarami, Rady ds. Handlu Usługami oraz Rady ds. Handlowych Aspektów Praw Własności Intelektualnej. Te rady tematyczne są uzupełniane przez inne organy zajmujące się zarządzaniem istniejącymi porozumieniami plurilateralnymi i opracowywaniem nowych plurilateralnych inicjatyw. Konferencja Ministerialna na szczeblu politycznym zbiera się co najmniej raz na dwa lata i składa się z ministrów handlu państw członkowskich. Działa ona na zasadzie jednomyślnego porozumienia co do rezolucji formułowanych przez inne organy.

5.1.3.2. Szereg komitetów ustanowionych dla konkretnej sprawy, która nie jest już istotna, takich jak grupa robocza ds. singapurskich, ma charakter tymczasowy. Liczbę komitetów należy zmniejszyć na podstawie liczby odbywanych posiedzeń i osiągniętych wyników, tak aby przydzielać zasoby na tematy uznawane przez członków za priorytetowe. Konieczne jest stworzenie kultury oceny.

5.1.4. *Wzmocnienie roli sekretariatu poprzez przydzielenie dodatkowych zasobów*

5.1.4.1. W celu zapewnienia, by WTO skuteczniej przygotowywała rezolucje ministerialne i uruchamiała nowe plurilateralne inicjatywy, należy wzmocnić rolę sekretariatu poprzez nadanie mu prawa inicjatywy w zakresie proponowania nowych tematów do negocjacji, zmian w zestawie zasad i środków dyscyplinujących oraz propozycji kompromisu w tematach będących przedmiotem dyskusji.

⁽²⁰⁾ Informator polityczny „Revitalizing Multilateral Governance at the World Trade Organization – Report of the High-Level Board of Experts on the Future of Global Trade Governance”, Bertelsmann Stiftung, 2018 r.

⁽²¹⁾ Struktura WTO (źródło: Revitalising Multilateral Governance at the World Trade Organization, Bertelsmann Stiftung, s. 54).

5.1.5. *Zrezygnowanie z zasady jednego przedsięwzięcia (single undertaking)*

5.1.5.1. Na konferencji ministerialnej na Bali WTO zrezygnowała z podejścia opartego na zasadzie jednego przedsięwzięcia (*single undertaking*), zgodnie z którą „nic nie jest uzgodnione, dopóki wszystko nie zostanie uzgodnione”. To nowe, bardziej elastyczne podejście pozwoliło na przyjęcie wielostronnej umowy o ułatwieniach w handlu, która weszła w życie w dniu 22 lutego 2017 r., kiedy ponad dwie trzecie członków WTO (tj. 110) przedstawiło swój dokument ratyfikacyjny. Umowa ta ma na celu ułatwienie i przyspieszenie międzynarodowego handlu towarami dzięki skuteczniejszym i szybszym procedurom w takich obszarach, jak zwolnienia i odprawa towarów ⁽²²⁾.

5.1.6. *Zacieśnianie powiązań ze społeczeństwem obywatelskim*

5.1.6.1. Unia Europejska ma duże doświadczenie w zasięganiu opinii i włączaniu społeczeństwa obywatelskiego w politykę handlową. Zobowiązania dotyczące pracy i środowiska, które przyczyniają się do zrównoważonego rozwoju stron, są określone w rozdziałach dotyczących handlu i zrównoważonego rozwoju wszystkich negocjowanych ostatnio umów UE o wolnym handlu, zwykle przewidujących mechanizmy monitorowania przez społeczeństwo obywatelskie (tzw. wewnętrzne grupy doradcze) zarówno w UE, jak i w państwie partnerskim lub państwach partnerskich. EKES proponowałby propagowanie takich doświadczeń związanych z aktywnym udziałem społeczeństwa obywatelskiego wśród innych członków WTO w celu przedstawienia propozycji najbardziej odpowiednich mechanizmów, które można by wdrożyć na szczeblu wielostronnym.

5.1.6.2. EKES sugeruje, by Forum Publiczne WTO, w formie zrównoważonego i reprezentatywnego zgromadzenia podmiotów społecznych i gospodarczych ze wszystkich sektorów i grup interesów, działało jako ewentualna platforma udział społeczeństwa obywatelskiego i by mogło wydawać zalecenia w ramach postępowań prowadzonych przez WTO. Można by również wziąć pod uwagę sposób organizacji konsultacji OECD z wieloma zainteresowanymi stronami.

5.1.6.3. Zgodnie z dwustronną propozycją EKES-u ⁽²³⁾ w każdej z wielostronnych i plurilateralnych umów można zamieścić specjalną, monitorowaną klauzulę, „która będzie nakładała na obie strony społeczeństwa obywatelskiego mechanizm monitorowania na rzecz współpracy w zakresie promowania celów zrównoważonego rozwoju”.

5.2. ***Wprowadzenie spójności między wielostronnym systemem handlu a międzynarodowymi normami socjalnymi i normami pracy***

5.2.1. OECD i UE zajęły się kwestią globalnych łańcuchów wartości w 2010 r., starając się zrozumieć, w jaki sposób one działają i proponując rozwiązania w zakresie korygowania dysfunkcji zauważonych w odniesieniu do środowiska i podstawowych praw człowieka. Opracowano szczegółowe monografie dla kilku sektorów, przygotowano praktyczne przewodniki i zidentyfikowano określone kwestie dotyczące społecznej odpowiedzialności przedsiębiorstw (praca dzieci, wolność zrzeszania się i rokowania zbiorowe, godne warunki życia, utrata różnorodności biologicznej i nieuczciwe praktyki cenowe).

5.2.2. W deklaracji MOP z 2016 r. w sprawie godnej pracy w globalnych łańcuchach dostaw określono kilka kierunków działania: promowanie międzynarodowych standardów pracy, likwidacja braków w zarządzaniu, promowanie pluralistycznego i skutecznego dialogu społecznego, wzmocnienie systemów administracji pracy, poszerzenie wiedzy i rozwój statystyk.

5.2.3. EKES ubolewa, że zakres stosowania istniejącego art. XX lit. e) ogranicza się do pracy przymusowej, i proponuje zastanowienie się nad poszerzeniem go o podstawowe normy pracy (praca dzieci, praca przymusowa itd.). Sugeruje również, by doświadczenia UE związane z włączeniem ochrony norm pracy i norm ochrony środowiska do polityki handlowej zainspirowały WTO do odniesienia się np. w preambule do ośmiu konwencji MOP, porozumienia paryskiego i celów zrównoważonego rozwoju. Każdy członek WTO, który nie w pełni przestrzega te konwencje, powinien ratyfikować brakujące konwencje MOP lub przynajmniej wykazać się równoważnym poziomem ochrony i skorzystać w tym celu z możliwości budowania potencjału.

⁽²²⁾ „Les trois réformes de l'OMC”, Zaki Laïdi, Libération, 2003.

⁽²³⁾ Opinia EKES-u „Kluczowa rola handlu i inwestycji w osiągnięciu i wdrażaniu celów zrównoważonego rozwoju”, sprawozdawca: Jonathan Peel, współsprawozdawca: Christophe Quarez (Dz.U. 129 z 11.4.2018, s. 27, pkt 1.8).

5.2.4. MOP i WTO obecnie współpracują na poziomie technicznym, przygotowując wspólne opracowania. Opracowanie „Handel i zatrudnienie, wyzwania dla badań politycznych” z 2007 r. wykazało, że technologie, a nie handel, są bardziej odpowiedzialne za wzrost nierówności. Kolejne wspólne opracowanie „Inwestowanie w umiejętności dla handlu sprzyjającego włączeniu” z 2017 r. pokazało, że wzmocnienie podstawowych umiejętności oraz umiejętności technicznych i umiejętności w zakresie zarządzania pomogło krajom w czerpaniu korzyści z handlu.

5.2.5. WTO opracowała bazę danych dotyczącą globalnych łańcuchów wartości i przygotowała opracowania naukowe (takie jak „Wzorce handlu i globalne łańcuchy wartości w Azji Południowo-Wschodniej”) dostarczające danych na temat ich struktury i metod pracy. Należy wykorzystać te informacje do opracowania nowych wielostronnych wytycznych, inspirowanych przez OECD, w celu zapewnienia zrównoważonego zarządzania globalnymi łańcuchami wartości.

5.2.6. EKES popiera utworzenie w ramach WTO nowej grupy roboczej ds. handlu i godnej pracy, która będzie realizować dwójakie cele, zgodnie z prowadzonymi w ramach ONZ pracami dotyczącymi prawnie wiążącego międzynarodowego instrumentu na rzecz uregulowania działalności transnarodowych korporacji i innych przedsiębiorstw, przy uwzględnieniu inicjatyw z udziałem wielu zainteresowanych podmiotów ⁽²⁴⁾. Z jednej strony jej celem jest propagowanie sprawdzonych wzorców tego, w jaki sposób wywiązać się z obowiązku poszanowania i ochrony praw człowieka, wzięwszy pod uwagę złożoność odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej w globalnych łańcuchach wartości (linearnych lub złożonych, długich lub krótkich) ⁽²⁵⁾. Z drugiej strony dąży do podniesienia świadomości na temat odpowiedzialnego prowadzenia działalności gospodarczej w krajach rozwijających się poprzez skupienie się na konkretnych działaniach służących sprostaniu obecnym i przyszłym wyzwaniom w zakresie środowiska naturalnego i sprawowania rządów oraz rozważenie sposobu zaradzenia potencjalnemu negatywnemu wpływowi. System WTO dotyczący przeglądu polityki handlowej powinien planowo obejmować przegląd wdrażania przez kraje podstawowych norm pracy MOP.

5.3. **Zwiększenie udziału handlu międzynarodowego w walce ze zmianą klimatu**

5.3.1. Dostosowanie zasad WTO do konieczności walki ze zmianą klimatu jest jednym z głównych priorytetów reformy WTO i ma na celu zapewnienie, by międzynarodowy handel towarami przemysłowymi i rolnymi wszedł na bardziej pozytywną ścieżkę. EKES zachęca przedsiębiorstwa inwestujące w bardziej zrównoważoną produkcję i uważa, że należy zapobiegać nieuczciwej konkurencji. Starania te są bardzo potrzebne w odniesieniu do inwestycji, które są kluczowe dla osiągnięcia celów zrównoważonego rozwoju: UNCTAD szacuje konieczny roczny budżet na 2500 mld USD, a WTO ma również do odegrania rolę w zachęcaniu do odpowiedzialnych inwestycji w infrastrukturę transportową, wodną i energetyczną.

5.3.2. *Można rozważyć szereg środków:*

- rozszerzenie zwolnień z art. XX GATT, które przyznają członkom WTO autonomię (z pewnymi ograniczeniami) w zakresie ustalania własnych celów środowiskowych (zwalczanie palenia, ochrona delfinów, azbest itp.), aby uwzględnić krajowe środki podejmowane w celu wsparcia walki z emisją gazów cieplarnianych. Umożliwiłoby to np. państwu członkowskiemu ustanowienie mechanizmu uwzględniającego koszty emisji dwutlenku węgla na granicach w celu ochrony czystego powietrza (art. XX lit. g),
- opracowanie międzynarodowej metody pomiaru i modelowania nowych emisji gazów cieplarnianych związanych z rozwojem przepływów handlowych, np. między dwoma krajami lub dwoma regionami, które podpisały umowę o wolnym handlu,
- wspólne grupy refleksyjne ustanowione przez WTO i sekretariat UNFCCC (Ramowej konwencji Narodów Zjednoczonych), który rejestruje wkład poszczególnych krajów, mogłyby opracować propozycje w celu zrekompensowania tych dodatkowych emisji (zalesianie, ponowne zalesianie, wychwytywanie CO₂, inwestowanie w czyste technologie). Planowane pięcioletnie przeglądy w 2023 r. mogłyby się również przyczynić do tego, by „przepływy finansowe były zgodne ze ścieżką redukcji emisji gazów cieplarnianych i rozwoju odpornego na zmianę klimatu” ⁽²⁶⁾,
- odnowienie plurilateralnej umowy w sprawie liberalizacji towarów i usług związanych z ochroną środowiska, która promowałaby przepływ towarów i usług o pozytywnym wpływie na środowisko (energia, woda, odpady itp.).

⁽²⁴⁾ Zob. np. niedawno przyjętą francuską ustawę o obowiązku dochowania należytej staranności.

⁽²⁵⁾ Opinia EKES-u w sprawie godnej pracy w światowych łańcuchach dostaw, sprawozdawca: Emmanuelle Butaud-Stubbs (Dz.U. C 303 z 19.8.2016s. 17,).

⁽²⁶⁾ Art. 2 porozumienia paryskiego (UNFCCC).

5.4. **Wbudowanie celów zrównoważonego rozwoju w program wielostronny**

5.4.1. Zasady i środki dyscyplinujące WTO nieodłącznie przyczyniają się do osiągnięcia niektórych celów zrównoważonego rozwoju, a w szczególności celu Promowania powszechnego, uregulowanego, otwartego, nie dyskryminującego i sprawiedliwego wielostronnego systemu handlowego w ramach Światowej Organizacji Handlu (cel 17.10) oraz celu Wyeliminowania głodu, osiągnięcia bezpieczeństwa żywnościowego i lepszego odżywiania oraz promowania zrównoważonego rolnictwa (cel 2).

5.4.2. Prace w tym zakresie rozpoczęto poprzez przyjęcie deklaracji ministerialnej z Nairobi, która zobowiązała do zniesienia subsydiów eksportowych na produkty rolne, oraz deklaracji ministerialnej z Buenos Aires, która dotyczyła najbardziej szkodliwych subsydiów w dziedzinie rybołówstwa. Można jednak z pewnością stwierdzić, że inne cele zrównoważonego rozwoju, takie jak cel 8 (Promowanie stabilnego, inkluzywnego i zrównoważonego modelu wzrostu gospodarczego, pełnego i produktywnego zatrudnienia oraz godnej pracy dla wszystkich), cel 14 (Zapewnienie ochrony oceanów, mórz i zasobów morskich oraz wykorzystywanie ich w sposób zrównoważony) i cel 17 (Wzmocnienie środków wdrażania i ożywienie globalnego partnerstwa na rzecz zrównoważonego rozwoju) zasługują na uwzględnienie przez WTO w jej działalności.

5.4.3. Oznaczałoby to, że wszystkie plurilateralne i wielostronne umowy zawarte pod auspicjami WTO powinny przyczyniać się do osiągnięcia tych celów, a nieprzestrzeganie takich umów mogłoby uruchomić mechanizm rozstrzygania sporów.

5.4.4. Wnioski z 6. światowego przeglądu pomocy na rzecz wymiany handlowej, który odbył się w Genewie w lipcu 2017 r., powinny zostać przełożone na działania w celu wspomoczenia krajów rozwijających się w czerpaniu korzyści z handlu elektronicznego i możliwości cyfrowych i zachęcenia do inwestycji w infrastrukturę fizyczną i cyfrową.

Bruksela, dnia 23 stycznia 2019 r.

Przewodniczący
Luca JAHIER
Europejskiego Komitetu Ekonomiczno-Społecz-
nego
